

Kent Parkı Kalite Göstergelerinin Değerlendirilmesi Kapsamında Bir Deneme: Ankara/100. Yıl Birlik Parkı Örneği*

Duygu Ece BAŞALMA

Aysel USLU*

Pelin ŞAHİN KÖRMEÇLİ

Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara, Türkiye

*Sorumlu Yazar:

E-posta:uslu@agri.ankara.edu.tr

Geliş Tarihi: 16 Eylül 2017

Kabul Tarihi: 22 Kasım 2017

Özet

Kentsel peyzaj bileşenleri, kent kalitesini belirleyen göstergelerden biridir. Bu çalışma; özellikle kentsel yeşil alan siteminin önemli bir bileşeni olarak, kent parklarının kalite göstergeleri konusundadır. Bir park örneğinde kalite göstergeleri saptanarak, parkın daha sürdürülebilir olması için göstergelerin tasarım, planlama ve park yönetiminde kullanılması için bir rehber olması hedeflenmiştir. Çalışma kapsamında; kentsel açık yeşil alanlar ve kent parkı kavramları, işlevleri, kentsel peyzajların kalitesini belirleyen etmenler, kent parkları örnekleri ve tasarım yaklaşımları incelenmiştir. Bir parkın tüm kullanıcılar tarafından tercih edilebilmesi, parkın ekolojik ve estetik yönden sürdürülebilir olması için geliştirilen bazı göstergeler; kullanıcı algısı, tasarım bileşenleri (aktivite olanakları, erişilebilirlik, bitkisel tasarım vb.), bakım, yönetim konularında tutarlılık (temizlik, güvenlik vb.) belirlenerek kullanıcı görüş ve beklentileri analiz edilmiştir. Belirlenen kalite göstergelerinden yararlanarak 100. Yıl Birlik Parkı kullanıcılarına anket hazırlanmıştır ve kullanıcıların bu anket sonuçları değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, Birlik Parkı örneği üzerinden yerel yönetimlere ve tasarımcılara kalite göstergeleri konusunda rehber olmaya çalışılmıştır. Sonuç kısmında ise elde edilen verilere göre öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Kalite Göstergeleri, Sürdürülebilir Parklar, Peyzaj Tasarımı, Birlik Parkı, Ankara

*Bu makalede, 2014 yılında Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasından yararlanılmıştır.

GİRİŞ

Artan nüfus kentlerin kontrolsüz, plansız büyümelerine, açık yeşil alanların azalmasına ve çevre sorunlarının artmasına neden olmuştur. Yoğun kentleşme içerisinde yer alan açık ve yeşil alanların daha çok sosyal önemini vurgulanmakta ve bu alanları, toplumsal gelişmeyi destekleyen ekonomik amaç ve aktiviteler olarak tanımlanmaktadır [1].

Plansız kentleşme, açık ve yeşil alanlara olan ihtiyacı artırmaktadır. Kent içerisinde yer alan parkların, kentin fiziki, sosyal - ekonomik yapısı ve yaşanabilirliği, ekolojik çevre korunması, estetiği, eğitimi, rekreasyonu gibi pek çok boyutta katkıları bulunmaktadır [2]. Bu alanlar kent içerisinde insanlara sunulan doğal ortamlardır, işlevsel olabilmeleri için belirlenen standartlara göre planlanmaları gereklidir. Parkların planlaması, mekânsal yer seçiminin yanı sıra nitelikler, işlevler, kişi başına düşen alan miktarı, donatı elemanları, hizmet niteliğine, yönetim ve kullanıcı profiline göre değişmektedir.

Kent içerisinde önemli yere sahip olan kent parklarının, sürdürülebilir özellikte olması parkın kalitesinin de bir göstergesidir. Sürdürülebilirlik kavramı, devamlılık arz eden toplumsal, ekonomik veya ekolojik herhangi bir sistemin fonksiyonlarının, kullanılan kaynakları bozmadan ve tüketmeden aralıksız olarak devamlılığını ve yüksek verimliliği hedeflemektedir [3]. Sürdürülebilir parklar; kentsel çevresel problemlerin çözümüne, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, desteklenmesine ve tasarıma ekonomik katkı sağlanmaktadır [4]. Peyzaj mimarları bu faktörlerle insan ve çevreye en üst düzeyde katkı sağlayacak sürdürülebilir ve kaliteli kent parkları tasarlayabilmelidir. Kent içerisinde öneme sahip olan parkların sürdürülebilir olması için parkların kalite göstergelerini değerlendirmek gereklidir. Peyzaj tasarımında kalite göstergeleri her bölgeye göre farklılık gösterirken, temelinde hepsi sürdürülebilirlik konusunda özdeşleşmektedir. Avrupa Çevre Ajansı (EEA) için kalite kriterinde 'algı' ön plandayken, Ekonomik

Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) için 'görünüş ve fiziksel yapılar' önem kazanmaktadır [5]. Bir diğer çalışmada bir parkın peyzaj tasarım kalite göstergesi içinde; hitap edilecek topluluğu, yer seçimini, aktivitelerini, ulaşımını, park için kullanımını, yapısal, bitkisel tasarımını, güvenlik ve bakımını değerlendirilmektedir [6]. Park içerisinde yer alan aktivite alanları da kullanıcıları etkileyecek, değişik insan grupları arasında sosyal etkileşim sağlayacaktır. Kamusal açık alanlarda mekân kalitesi ve sosyal hayatlar üzerine çalışmalar yürüten PPS (Project for Public Space) grubu sürdürülebilir kamusal mekânların tasarlanması için mekân oluşturma üzerine bir model geliştirmiştir. Bu modelde kentsel kamusal alanlarda mekân kalitesini etkileyen etmenler; sosyallik, erişim-bağlantılar, kullanımlar-aktiviteler, konfor ve imaj olarak belirtilmektedir [7]. Parkın bütçesi, bakımı, tasarımı, düzenlenmesi, parkta yer alan fiziksel durumlar ve kullanıcıların park alanları ile ilgili düşünceleri park kalitesini etkileyen diğer etmenlerdir [8]. Diğer yandan kamusal alanı başarılı olmasını sağlayan etmenler olarak; ulaşılabilir olması, insanların çeşitli aktivitelerde bulunmaları, mekânın konforlu ve iyi bir imajının olması ve sosyal faaliyetleri destekleyen, samimi, insanların birbiriyle buluşarak daha fazla sosyal etkileşimin sağlandığı mekânlar olması gerektiğini belirtmektedir [9]. Yani parkların kaliteli ve sürdürülebilir olması, kente ve insana en üst düzeyde faydayı sağlayabilmesi için tasarım, kullanım, seçilecek malzeme ve bakım aşamasında belirtilen peyzaj tasarım kriterlerine uyulması gereklidir.

İlk kent parkı olan New York'taki Central Park, geçmişten günümüze değişen koşullara adapte olan ve içerisinde barındırdığı farklı aktivite çeşitleri ile büyük önem taşıyan bir parktır. Yoğun nüfuslu şehir merkezinde konumlanan ve insanlara açık alanda çeşitli aktivite yapma olanağı sunan özellikte bir park olması, bu parkın cazibe merkezi olmasını sağlamıştır. Kullanılan bitki seçimleri, bölgesel koşullara uyumlu olması, gece-gündüz kullanımıyla değişik

aktivite seçenekleriyle farklı yaş gruplarına hitap etmesi parkın kalite göstergelerindedir. 2013 yılında ASLA'nın (American Society of Landscape Architect) profesyonel başarı ödülünü verdiği "Sherbourne Common /Toronto" projesinde, kalite göstergeleri, insanların kullanım için fazla tercih yapacak olmalarının yanında, arıtma su kaynağı ve doğanın peyzaj, mimarlık ve mühendislikle birleştirilmesiyle sonuçlanan bir geri dönüşüm projesi olmasıdır [10]. Gençlik Parkı, Jansen'in 1932'de kesinleşmiş Ankara imar planında önerdiği büyük bir kent parkıdır. 1940'lı yıllarda konumu açısından kent merkezinde bulunması, yaz ve kış günlerinde aktivitelere olanak sağlamaktaydı, ayrıca parkın uzun yıllar sürekliliği ve canlı kalması, tasarımındaki ince ve önemli detayların dışında bakımlı ve güvenli olmasından da kaynaklanmaktaydı[11]. Fakat 1990'lı yıllar sonrası park değişime uğrayarak geçmişteki değerlerini kaybetmiştir

Ülkemizde kent planlama kılavuzu olarak 3194 Sayılı İmar Kanunu'nu ve peyzaj tasarımlarında ise Türk Standartları Enstitüsü (TSE) standartları kullanılmaktadır. Bu standartlarda park tasarımında kullanılacak bitkisel ve yapısal materyallerin en etkili nasıl kullanılacağı ve uygulanacağı belirtilmektedir. Kent parkı tasarımının temel ölçütleri olarak, parkın fonksiyonel, doğal ve yeşil, fiziksel/mekânsal ve sosyo-kültürel yapısını ele alarak; kent parkı kalite kriteri indeksi içerisinde uygunluk, güvenlik, maliyet, dayanıklılık, aktivite, servis imkânları, performans ve estetik konuları yönünden de park değerlendirilebilmektedir [12].

Bu çalışmanın amacı; bir parkın kalitesini belirlemek için, parkın kullanıcılarına yanıt verip vermediğini, kullanılıp kullanılmadığını ve kullanılıyorsa bunun devamlılığının sağlanabilmesi için hangi çalışmaların yapılabileceğini belirlemektir. Ankara 100. Yıl Birlik Parkı'nda kullanıcılar ile yapılan anketlerin değerlendirilmesi sonucunda parkın kalitesi, kullanılabilirliği, tasarımı, ulaşımı, güvenliği ile birlikte kullanıcıların profili, istek ve beklentileri doğrultusunda parkın sürdürülebilirliği açısından kalite başarı düzeyleri ortaya konulmak hedeflenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda belirlenen eksikliklerin nedenleri tartışılarak, çözüm önerileri getirilmiştir.

MATERYAL ve METOT

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini 100. Yıl Birlik Parkı ve bu parkın kullanıcıları oluşturmaktadır. Park Ankara kent merkezinde, İşçi Blokları mahallesinde yer almaktadır. Parkın adı "100. Yıl Birlik Parkı" olarak bilinmektedir. Araştırmada pek çok sayıda yabancı ve yerli literatür, örnekler irdelenmiş, parkların kalite göstergelerine göre bir kontrol çizelgesi oluşturularak arazi gözlem çalışması ile değerlendirme yapılmıştır. Araştırma alanı olan parkın konumu, tasarım özellikleri ve geçirdiği yasal süreçler ile bu süreçler içerisinde parkı kullananların ve park çevresinin bu süreçlerden nasıl etkilendikleri kullanıcılara yapılan anket çalışması ile değerlendirilmiştir.

Anket çalışmasında, kullanıcı profilinin ortaya çıkması, kullanıcıların parkı tercih etme nedenleri, parkı kullanım süreleri, parka ulaşmaları, parktan memnuniyetleri doğrultusunda parkın kalite düzeyini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Anket formu oluşturulurken, örneklem genişliği, nüfus sayısı ve hoşgörü miktarına bağlı olarak % 95 güven düzeyinde % 0.5 hata payı ile (örneklem ≥ 5) 400 kişi olacak şekilde saptanmıştır [13]. Yapılan anket sonucunda 364 adet geçerli anket değerlendirilmiştir. Anket soruları doğrudan kullanıcılar ile ilişkili olarak hazırlanmıştır.

Anket uygulanmasına 100. Yıl Birlik Parkı'nda yapılan bir pilot anketle başlanmıştır. Verilerin toplanması için açık uçlu ve seçenekli soru – cevap yöntemi kullanılmıştır. Anket sonuçları çizelgelerde veri analizleri çaprazlanarak incelenmiştir. Çapraz tabloların birbirinden bağımsız olup olmadığını saptanmasında χ^2 (person Chi – square) testi kullanılmıştır. Oranlara ilişkin hipotez kontrollerinde Z testi uygulanmıştır. Hata payı olarak 0,01'in ve 0,05'in altındaki değerlere göre sonuçlar yorumlanmıştır.

Bulgular

Ankete katılan 364 kişiden 146'sı erkek, 218'i kadındır. Kadınlar % 59,89 yüzdelik oran ile erkeklerden daha fazla parkı ziyaret etmiştir. En fazla park ziyaretinde bulunan yaş grubu ortalaması alındığında, 25-50 yaş (% 38,19), 18-24 yaş (% 23,08) ve 50-70 yaş (% 22,53) gruplarıdır (Çizelge 1).

Çizelge 1. Parkı ziyaret eden kullanıcıların yaş ve cinsiyete göre dağılımı

	18 yaş altı	18-24 yaş	25-50 yaş	51-70 yaş	71 yaş ve üstü
Kadın	23 (% 10,55)	54 (% 24,77)	89 (% 40,82)	46 (% 21,10)	5 (% 2,29)
Erkek	18 (% 12,32)	30 (% 20,54)	50 (% 34,24)	36 (% 24,65)	12 (% 8,21)

Park kullanıcılarının eğitim durumları ve meslek grupları: Eğitim durumları bakımından büyük çoğunluğu (% 30,49) lise mezunları ve üniversite mezunlarıdır (% 19,23). Kullanıcıların meslek gruplarına bakıldığında, % 3,84 öğretmen, % 7,41 ile ev hanımı, % 7,69 öğrenci ve % 9,61 emekli olduğu görülmüştür.

Kullanıcıların parka ulaşım durumu ve kiminle geldikleri: Ankete katılan katılımcıların 100. Yıl Birlik Parkı'na ulaşım durumuna bakıldığında çoğunluğunun yaya olarak (% 58,52), geri kalanları büyük bölümü de (% 31,32) özel araç ile gelmeyi tercih etmektedir. Kullanıcıların parka kiminle gittiği araştırıldığında 'arkadaşlar' (% 33,79) ve 'çocuklar' (% 32,42) ile gelmeyi tercih etmekte olduğu görülmüştür. Ayrıca toplam ziyaretçi sayısına bakıldığında en çok ziyaretçi sayısının parkın yakın çevresinden gelen ziyaretçilerden (Balgat, Çukurambar, Öveçler, Çiğdem Mahallesi, Karakusunlar, Söğütözü'nden) % 57,69 oranı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Parkın ziyaret sıklığı, saatleri, zamanı ve dönemleri: Parkın kullanım sıklığı incelendiğinde, haftada bir kez (% 35,71) ile haftada en az üç kez (% 26,1) seçeneklerinin en çok tercih edilenler olduğu görülmektedir. Ziyaretçilerin parkı kullanma saatlerine verile cevaplara göre akşam (% 43,91) ve öğle (% 41,48) seçenekleri ağırlıklı olarak tercih edilmiştir. Ayrıca parkın ilkbahar ayları (% 38,74) ve yaz ayları (% 26,92) kullanım seçenekleri ağırlıklı olduğu, sonbahar aylarında (% 8,24), kış aylarında parkın (% 0,82) düşük oranda kullanımının olduğu görülmüştür. Parkın ziyaret edilme zamanları incelendiğinde hafta sonu % 55,22 yoğunluklu oranda, hafta içi seçeneği % 28,57 oranında olduğu tespit edilmiştir.

Parkın ziyaretçiler tarafından kullanım amacı ve nedenleri: Katılımcıların parkı yürüyüş ve spor yapmak için (% 49,18), çocuk oyun alanlarının kullanımı (% 33,52), arkadaşlarıyla sohbet etme imkânı (% 32,69) için en çok tercih ettikleri görülmektedir. Parkın ziyaret

edilme nedenleri sorulduğunda, yakın olması yanıtı kadın kullanıcılar % 53,66, erkek kullanıcılar % 44,52 oranı ile ilk sırada yer almaktadır. Ziyaret etme nedenleri arasında büyük çoğunluğunun yakınlık açısından tercih ettiği görülmektedir. Kullanıcılar % 41,21 oranı ile yeşil dokusu ve % 31,32 oranı ile aktivite çeşitliliğinden dolayı tercih ettiklerini bildirmişlerdir.

Kullanıcıların parktan memnuniyet durumu: Kullanıcıların park aktivitelerinin sosyal kaynaşmaya etkisini orta (% 40,11), park alanı içerisindeki malzemelerin kalitesini orta (% 65,66), park alanı içerisindeki aktivite alanlarının yerlerinin uygunluğunu orta (% 59,07) derecede değerlendirdikleri görülmektedir. Kullanıcıların anketlerde verdikleri cevaplara göre parktan memnun oldukları görülürken, parkta kullanılan kent mobilyalarının yetersiz olması, görsel açıdan parkı, kullanım açısından kullanıcıları olumsuz etkilemektedir. Parkta yer alan geniş çim alanlar kullanıcılar için sosyal ortam oluşturmaktadır. Kullanıcılara parkı bir başkasına tavsiye edip etmeyecekleri sorulduğunda % 82,97 oranında kullanıcı, parkın tavsiye edilebilir nitelikte olduğunu belirtmiştir. Parkın adının kullanıcılar tarafından % 73,63 oranında biliniyor olması, ulaşımının kolay ve çevresine duyarlı kullanıcılar tarafından kullanıldığının göstergesidir.

Park alanı içerisindeki kullanılan yapısal materyaller değerlendirildiğinde, malzemelerin işlevlere cevap verebilirliği (% 76,92) ve farklı kullanıcı profillerine etkisinin (% 64,56) yüksek oranda olduğu saptanmıştır. Kullanıcılara parkın eksikleri ve değişmesi gerekenler sorulduğunda, kullanıcıların en çok yeterince oturma yerinin bulunmaması, kent mobilyaları sayısının azlığı (% 37,91), çocuk elemanları sayısının az olması (% 30,22) ve bitki seçimlerinin azlığı (% 25) ağırlıklı yanıtlarını verdikleri görülmüştür. Ayrıca çöp kutularının azlığı nedeniyle bunların sayısının artırılması % 37,91 ile düzeltilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Parkın sosyal etkileşim, güvenlik, bakım, genel tasarım ve bitkisel tasarım konusunda değerlendirilmesi: Ankete katılan kullanıcıların çoğu park içinde sosyal etkileşimi (% 56,04), güvenliği (% 52,20), bakımı (% 54,95), tasarımı (% 55,77) ve bitki seçimini (% 56,04) orta seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu sonuçlarına göre parkın erişimi iyi derecede değerlendirilmiştir.

Parkın kullanıcılar tarafından tercih edilme sebepleri: Kullanıcıların anket sonuçlarına göre, parkın bölgedeki tek park olması (% 54,95) ve parkın çok yeşil alana sahip olması (% 39,29) seçenekleri parkı ifade eden özelliklerin başında yer almıştır. Ayrıca büyük çoğunluğunun yakınlık açısından tercih ettiği görülmektedir. Kullanıcılar % 41,21 oranı ile yeşil dokusu ve % 31,32 oranı ile aktivite çeşitliliğinden dolayı tercih ettikleri cevabını vermişlerdir. Parkın konumunun herhangi bir acil durum halinde yardıma kolay ulaşılabilir (% 88,19) durumda olduğu görülmektedir.

Parkın kullanıcılar tarafından kalitelilik göstergelerini belirleyen özellikler: Katılımcılar % 41,76 oranı ile kalitenin işlevsellik ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir. İşlevsellik % 41,21 oranı ile kullanıcı memnuniyeti ve % 32,42 oranı ile kullanıcı konforu cevapları takip etmektedir. Parkı kaliteli yapan özelliklere verdikleri cevaplar % 53,3 oranında doğa ile iç içe bir alan olması, % 35,16 oranı ile kolay ulaşılabilir olması ve % 25,82 oranı ile aktivite çeşitliliği olarak belirtilmektedir.

Yapılan literatür araştırmaları ve parkı kullananlarla yapılan anket sonuçlarına göre parkın kalite göstergeleri

değerlendirilmesi Çizelge 2’de verilmiştir. Buna göre, parkın görsel etkisi ve parkın ulaşılabilirliği yönünden iyi, yapısal tasarımı, oturma ve dinlenme alanlarının nitelik ve nicelik bakımından durumu, insanlar üzerinde bıraktığı güvenlik hissi, parkın ve bitkilerin bakımı ve temizliği orta derecede değerlendirilmiştir. Sosyallik bakımından parkın barındırdığı aktivitelerin çeşitliliği ve parkın dışarıdan algılanması iyi derecede değerlendirilmiştir. Ulaşılabilirlik yönünden park içindeki yaya sirkülasyonu, giriş-çıkış yollarının varlığı, parka ulaşımın iyi derecede olduğu belirlenirken, park içindeki bisiklet ve yaya yolları orta derecede değerlendirilmiştir. Alan kullanımı yönünden aktivite çeşitliliği ve kullanılabilirlik durumları iyi değerlendirilirken, park yönetimi ve işleyişi zayıf olarak belirlenmiştir.

Çizelge 2. 100. Yıl Birlik Parkı’nda kalite göstergelerinin yeterliliği

Konfor ve İmaj / Tasarımın Değerlendirilmesi	İyi (3)	Orta (2)	Zayıf (1)
1.Parkın Verdiği Genel İzlenim	X		
2.Parkın Görsel Etkisi	X		
3.Parkın Genel Olarak Yapısal Tasarımı		X	
4.Oturma ve Dinleme Alanları (Nitelik)		X	
5.Oturma ve Dinleme Alanları (Nicelik)		X	
6.Oturma ve Dinlenme Alanlarının Konumu		X	
7.Aydınlatma Elemanları ve Çöp Kutuları(Nitelik)		X	
8.Aydınlatma Elemanları ve Çöp Kutuları(Nicelik)		X	
9.Parkta Odak Noktası Olabilecek Elemanların Durumu			X
10.Parka Kimlik Kazandırabilecek Eleman Varlığı			X
11.Bitkisel Tasarım ile Farklı Kullanıcı Profilleri Düşünülmesi			X
12.Yapısal Tasarım ile Farklı Kullanıcı Profilleri Düşünülmesi			X
13.Parkta Güvenlik Personeli Varlığı			X
14.Parkın İnsanlar Üzerinde Bıraktığı Güvenlik Hissi		X	
15.Su Elemanlarının Farklı Kullanımları	X		
16.Acil Bir Durumda Yardıma Kolay Ulaşılabilirlik		X	
17.Parkın Bakımı		X	
18.Parkın Temizliği		X	
19.Bitkilerin Bakımı		X	
Sosyallik			
20.Aktivite Alanlarının Park Çevresinden Algılanması	X		
21.Her Aktivite Alanındaki Oturma Birimlerinin Kullanımı	X		
22.Park İçindeki Toplanma Noktaları Durumu	X		
23.Kullanıcıların Parkın Temizliğindeki Duyarlılığı		X	

Ulaşılabilirlik	İyi (3)	Orta (2)	Zayıf (1)
24.Parkın Giriş – Çıkışlarının Açıklığı		X	
25.Parkın İyapısının Dışarıdan Görünebilirliği	X		
26.Park Sirkülasyonu	X		
27.Parkın İçindeki Yaya Yolları		X	
28.Parkın İçindeki Bisiklet Yolları		X	
29.Parka Ulaşım	X		
30.Parkın Yakınında Toplu Taşım Durakları	X		
31.Otopark Sayısı	X		
Alan Kullanımı / Aktivite Çeşitliliği			
32.Parkın Farklı Aktivite Olanakları Sunması	X		
33.Aktivitelerin Değişik Kullanıcı Grupları Tarafından Kullanımı	X		
34. Parkın Tasarımının Gece- Gündüz Kullanımı	X		
35.Parkın Tasarımının Mevsimsel Kullanımı		X	
36.Park Yönetimi ve İşleyişi			-
37.Ziyaretçi Sayısı			-

Elde edilen kullanıcı anketleri ve gözlemleri sonucunda kullanıcıların istekleri, beklentileri saptanmış olup, kalitenin sürekliliğini sağlamak için yapılacak müdahaleler daha kısa sürede tamamlanmış ve bir parkın kalite göstergeleri de bu sayede belirlenmiş olacaktır. Böylece gelecekte bir kent parkının taşınması gereken işlemlere sahip olma durumları ve karşılaşılan sorunlar belirlenerek kısa sürede çözüm getirilebilir.

100. Yıl Birlik Parkı'nda parka kimlik kazandırabilecek elemanlarının ve kent mobilyalarının yetersizliği ve park yönetiminin olmayışı süreklilik açısından parkın zayıf kalan özellikleridir. Ayrıca parka kimlik kazandırmak da önemlidir. Park alanlarında kaliteli ortamlar oluşturulmasında, alanın konumu, yapısal, bitkisel tasarımının doğru planlanması, aktivite seçimleri ve düzenli bakımının yanında, kullanıcıların alanı kullanım sıklığı, süresi ve alanı kullanma şekilleri de etkili olmaktadır. Parkın kalite indeksleri – parkın kullanımı Çizelge 3'de gösterilmektedir.

Çizelge 3. 100. Yıl Birlik Parkı'nda kalite göstergeleri- parkın kullanımı

Ulaşım tercihleri	Yaya % 58,52	Özel araç %31,32	Otobüs	Bisikletpaten vb.	Hepsi
Parka kiminle geldiği	Arkadaş % 33,79	Çocuk, aile % 32,42	Yalnız	Eş	İlk kez
Parkın kullanım sıklığı	Haftada bir kez % 35,71	Haftada en az üç kez % 26,1	Ayda bir kez	Her gün	
Parkın kullanım zamanları	Sabah	Öğle %41,48	Akşam %43,91	Gece	
Parkın kullanım mevsimleri	Yaz % 26,92	Sonbahar	Kış	İlkbahar % 38,74	
Parkın kullanım günleri	Hafta içi	Hafta sonu % 55,52			
Parkın kullanım süresi	1 saat % 46,15	2 saat % 39,01	3 saat	Daha fazla	
Parkın kullanım amacı	Spor yapmak % 49,18	Çocuk oyun alanı % 33,52	Sohbet etmek % 32,69	Piknik yapmak	Evcil hayvan dolaştırma

Parklar zaman içerisinde gereksinimlere göre değişmekte ve şekillenmektedir. Yapılan düzenlemeler parkların zaman içerisinde tercih edilmelerini de etkilemektedir. Birlik Parkı'nın sosyallik, malzeme kalitesi, güvenlik, bakım, tasarım, erişilebilirlik ve bitki seçimi yönünden değerlendirilmesi yapılacak olursa; kullanıcıların parktan ne kadar memnun oldukları değerlendirilmiştir (Çizelge 4). Parkın mevcut durumu incelendiğinde, park sosyallik, çevre bakımı, güvenlik, tasarım ve bitki seçimleri konusunda orta derecede bir parktır. Erişilebilirliğin rahat olması beraberinde sürekli gelişmeyi de getirmektedir.

Çizelge 4. Birlik Parkı'nda kalite göstergeleri- parkın mevcut durumu

	AZ	ORTA	İYİ
Sosyallik	-	% 56,04	-
Malzeme kalitesi	-	% 65,66	-
Alanların konumu	-	% 59,07	-
Güvenlik	-	% 52,02	-
Bakım	-	% 54,95	-
Tasarım	-	% 55,77	-
Erişilebilirlik	-	-	% 56,32
Bitki seçimi	-	% 56,04	-

SONUÇ

Kent yaşamının sosyalleşme bakımından parçası olan parkların kentsel yaşam kalitesi açısından önemi büyüktür. Nüfusun hızlı ve plansız artmasından dolayı kentlerde meydana gelen olumsuz sonuçlar kentsel peyzajların sürdürülebilirliği bakımından parkların değerlendirilmesi gerekir. Parkların kalite göstergeleri, aktivitelere ve kullanımlara, aktivite çeşitliliğine, ulaşılabilirliğe, algılanabilirliğine, parkın konforu ve imajına, parkın bakım ve güvenlik durumuna, aidiyet hissine göre değişebilmektedir.

Ankara kent merkezinde yer alan 100. Yıl Birlik Parkı açık ve yeşil alanların geliştirilmesinde potansiyele sahip alanlardan biridir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, parkın pek çok kişi tarafından ve uzak yerlerden gelen kullanıcı profili doğrultusunda sosyal anlamda yoğunluklu olarak kullanıldığı görülmektedir. Park hem toplanma alanı olarak, hem de aile fertleriyle birlikte kullanabildikleri bir alan olarak kullanılmaktadır. Park kullanıcılarının parkı ziyaret etmelerindeki amaçları; aile fertleriyle bir arada olup, doğa ile iç içe, haftanın yorgunluğunu buldukları ortamdaki fazla uzaklaşmadan yeşil içinde yaşayabilmek olduğu görülmektedir. Parkın farklı kullanıcı profilleri kullanımı için sunulan yapısal elemanların sayısı, kalitesi ve konumlandırılması dikkatle üzerinde durulması gereken konulardır.

Kentsel mekânların tercih edilme sebeplerinden biri de ulaşılabilir olmasıdır. 100. Yıl Birlik Parkı'nın da tercih edilme sebebi ağırlıklı olarak kent merkezinde ulaşılabilir konumda olmasıdır. Diğer yandan erişilebilirlik parkların kullanımındaki en önemli etmenlerden biridir. Kullanıcılar yaşadıkları yere yakın parklara yürüyerek gitmeyi tercih ederler. İmar planları yapılırken, mahallelerin her noktasından kısa ve kolay ulaşım olanağı sağlayan parklar tasarlanmalıdır. Bundan dolayı 100. Yıl Birlik Parkı çoğunlukla yaya olarak kullanımı tercih edilen, arkadaş ve ailelerin, haftada bir kez, öğle ve akşam saatlerinde, ilkbahar aylarında, hafta sonu, spor yapmak için bir saat zaman geçirdikleri bir alandır. Bu sonuçlara göre, parkta emekliler ve gençler için de boş zamanlarını yararlı faaliyetlerle geçirebilecekleri programlar geliştirilmelidir. Sayısı yetersiz olan spor aletleri artırılıp ve spor alanları genişletilmelidir.

Bu çalışmada yapılan anket ve gözlemler sonucunda, 100. Yıl Birlik Parkı zaman içerisinde ihtiyaçlara göre değişen, aktivite çeşitliliği olan, sosyallik ve tasarım bakımından da kaliteli olarak nitelendirilen bir parktır. Parkın tercih edilme nedenlerinden biri de park ile ilgili yasal sürecin gündemde olması ve 100. Yıl Birlik Parkı Platformu'nun park için yaptığı çalışmalarıdır. Bölgede aktivite çeşitliliği bakımından başka alternatif bir parkın olmaması da parkın önemini arttırmaktadır. Zamanla alana koşu parkuru eklenmesiyle süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır. Fakat kullanıcı sayısının ve beklentilerinin artması nedeniyle park içindeki çocuk oyun aletleri, oturma elemanları, aydınlatma elemanları, spor aletleri gibi kent mobilyalarının sayıca yetersiz olması parkın önemli sorunlarıdır. Anket sonuçlarına göre park kaliteli fakat sürdürülebilir nitelikte değildir.

Parktaki mevcut durumun iyileştirilebilmesi için hızlı bir bakım ve kontrol planı oluşturulmalıdır. Parka eklenecek yeni aktivite ve kullanımların belirlenmesinde parkın temel dokusu göz önüne alınarak kullanıcı istekleri doğrultusunda doğru müdahaleler yapılmalıdır. Parkın kullanıcılar için özel hissettiren en önemli özelliğinin insanları doğa ile iç içe hissettiren yeşil alan olmasıdır. Yapılacak olan müdahaleler

parkın yeşil dokusunu bozmamalıdır.

Sürdürülebilir nitelik kazandırabilmek için alandaki yeşil dokuyu azaltmadan kullanıcı sayısına ve beklentisine göre kent mobilyaları sayısı yeterli hale getirilebilir. Örneğin, kullanıcı sayısı arttığı için çocuk oyun alanı yakınında bir tuvalet ihtiyacı oluşmuştur. Parkın görüntüsünü olumsuz şekilde bozmayacak kent mobilyaları park içinde uygun konumlarda ve ölçülerde yer almalıdır. Park içerisindeki aktivitelerin birbiriyle daha uyumlu ve bağlantılı olması sağlanmalıdır. Tercih edilen malzeme seçenekleriyle farklı aktiviteler dikkatli bir şekilde birbirleriyle kesintisiz bağlanmalıdır.

Kent içindeki parkların kullanım süreçleri içinde değerlendirilmeleri gerekir. Bu, parkların sorunlarının tespit edilerek çözümlenmesi açısından önemlidir. Kullanıcılar ile yapılan anket sonuçlarına göre, ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi, tasarımcı ve yerel yönetimlerin kullanıcı istek ve zaman şartlarına göre bu eksiklere daha uygun çözüm bulmalarını sağlayabilecektir.

Genel olarak bir parkın kalite göstergeleri olarak; kolay ulaşılabilirlik, yaya olanakları, aktivite çeşitliliği (yaş gruplarına göre sunduğu olanaklar, mevsimsel aktivite çeşitliliği), parkın bakım ve yönetiminde gösterilen devamlılık ve tutarlılık kullanıcılar tarafından tercih edilmesinde önemli kalite göstergeleri olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimler kentsel alanlarda yer verecekleri parkın planlama-tasarım ve yönetiminde bu kalite göstergelerine öncelik vermelidirler.

KAYNAKLAR

- [1] Etili, B. 2002. Edirne ili merkez ilçe yeşil alan sisteminin peyzaj mimarlığı ilkeleri yönünden irdelenmesi. Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi. B serisi Cilt:3 No:1, s:47-59.
- [2] Emür, S. H. ve Onsekiz, D. 2007. Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri arasında açık ve yeşil alanların önemi-Kayseri/Kocasinan ilçesi park alanları analizi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1), 367-396. Kayseri.
- [3] Kartal, B. 2009. İstanbul'daki tarihi saray bahçelerinin peyzaj mimarlığı açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [4] Erdoğan Onur, B. 2012. Peyzaj tasarım ve yönetiminde ekolojik yaklaşım ve sürdürülebilir kent hedefine katkıları. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi. Cilt/Vol. 2 Sayı/No.5: 245-252.
- [5] Wascher, D.M. 2004. Landscape-indicator development: steps towards a Europe an approach. In: Jongman, R.G.H. (Ed.), The new dimensions of the European landscape: Frontis Workshop on the future of the European cultural landscape, Wageningen, The Netherlands, 2002-06-10/ 2002-06-12. Springer, Dordrecht, pp. 237-252
- [6] Yücel, F. 2007. Kentsel tasarım: kaliteli kent parkı tasarımı. Mimarlık Dergisi. Sayı: 334, Mart-Nisan.
- [7] Anonymous. 2009. Web Sitesi http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/ (Erişim Tarihi: 04.01.2017)
- [8] Özkır, A. 2007. Kent parkları yönetim modelinin geliştirilmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 176, Ankara.
- [9] Whyte, W. H. 2000 "The Social Life Of Small Urban Spaces", Common Ground? Readings and Reflections on Public Space, Ed.: A.M. Orum and Z.P. Neal (editors), New

York, Routledge, s.32-39.

[10] Anonim. 2013a. Web Sitesi: <http://www.watertechnology.net/projects/sherbournecommon-stormwater-toronto-canada/> (Erişim Tarihi: 22.12.2013)

[11] Boyacı, E. 2010. Ülkemizde kent parkı işlevlerini belirleyen etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 107, Ankara.

[12] Emür, S. H. ve Onsekiz, D. 2007. Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri arasında açık ve yeşil alanların önemi-Kayseri/Kocasinan ilçesi park alanları analizi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1), 367-396. Kayseri.

[13] Çıngı, H. 1994. Örnekleme kuramı. Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları Ders Kitapları Dizisi 20.